



### บทที่ 3 การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ ด้วยความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม ทำให้มักมีคำกล่าวว่า เชียงใหม่ เป็นเสมือนเมืองหลวงที่สองรองจากกรุงเทพมหานคร ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของภาคเหนือในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การศึกษา และเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมนานาชาติของภาคเหนือ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

การเลือกตั้งวุฒิสภาครั้งนี้ จังหวัดเชียงใหม่เป็นเขตเลือกตั้งที่มีความน่าสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากขนาดพื้นที่ที่กว้างขวาง และด้วยลักษณะภูมิประเทศตามธรรมชาติจึงทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะพื้นที่ผสมผสานกัน 3 ลักษณะ คือ พื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูง ปานกลาง และต่ำ โดยพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองต่ำจะกระจายออกไปในบริเวณที่ห่างไกล และเป็นบริเวณที่มีเขตแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิประเทศยังคงเป็นป่าเขา บางส่วนยังคงทิวทัศน์ดาดมากและมีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งเป็นชาวเขาอยู่หลายเผ่าด้วยกัน ในขณะที่พื้นที่ที่มีความเป็นเมืองสูงจะมีความเจริญและมีความเป็นสังคมเมืองใกล้เคียงกับเมืองหลวง ด้วยลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันเป็นอย่างมากของจังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลทำให้พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนชาวเชียงใหม่ที่ผ่านมามีลักษณะดังเช่นที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ เรียกว่า *สองนคราประชาธิปไตย* เหตุที่เลือกเอาจังหวัดเชียงใหม่มาเป็นกรณีศึกษา ก็เพราะการเลือกตั้งของจังหวัดเชียงใหม่ที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติก็ยังคงปรากฏให้เห็นปัญหาในการซื้อสิทธิขายเสียง ปัญหาอิทธิพล ปัญหาระบบหวัคคะแนนให้เห็นอยู่เรื่อยมาโดยตลอด ดังนั้น การศึกษาการเลือกตั้งของจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสำคัญในแง่ที่เป็นตัวแบบอันจะนำไปสู่การอธิบายภาพรวมในประเด็นเรื่อง ความแตกต่างของประชาธิปไตยในประเทศไทยระหว่างเมืองกับชนบทได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งในบริบทสังคมไทยยังมีความแตกต่างกันอยู่มากนั่นเอง

## ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่

*เชียงใหม่* เป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งในดินแดนล้านนาไทย กล่าวได้ว่า เป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน คือสามารถสืบย้อนกลับไปในทางประวัติศาสตร์ได้ว่าการตั้งอาณาจักรที่มีความเป็นปึกแผ่น และมีการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัยเดียวกันกับการก่อตั้งราชอาณาจักรสุโขทัยในราวพุทธศตวรรษที่ 18 โดยที่ผู้สร้างเมืองได้แก่ พญามังราย กล่าวคือ พระองค์ทรงรวบรวมบ้านเล็กเมืองน้อยให้เข้ามาเป็นแผ่นดินเดียวกัน และทรงเห็นที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ริมฝั่งแม่น้ำปิง และป่าเชิงดอยสุเทพเป็นที่ราบกว้างใหญ่ จึงทรงดำริให้สร้างเมืองขึ้นมา โดยมีพญาเมืองแห่งเมืองพะเยา และพญาร่วงแห่งกรุงสุโขทัย พระสหายทั้งสองพระองค์มาร่วมวางผังเมือง ซึ่งตรงกับวันที่ 12 เมษายน 1839 และขนานนามเมืองนี้ว่า *นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่* ราชวงศ์ของพญามังราย ปกครองเมืองเชียงใหม่มา 262 ปี จากนั้นจึงตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าอีก 216 ปี เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาไทยสืบต่อกันมาเป็นเวลาอันยาวนาน เมืองเชียงใหม่ถูกรุกรานและตกเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยาและพม่าอยู่หลายยุคหลายสมัย โดยที่ครั้งสุดท้ายเกิดขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินมหาราชทรงคืนนครเชียงใหม่คืนจากพม่า และทรงกวาดล้างอิทธิพลของพม่าจากล้านนาไทยได้สำเร็จ เมื่อปี 2317 เมืองเชียงใหม่จึงได้กลับมาเป็นประเทศราชของกรุงธนบุรีต่อเนื่องจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ ในที่สุดปี 2440 ในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงยุบเมืองประเทศราชเข้ากับราชอาณาจักรไทย เมื่อคราวจัดแบ่งการปกครองราชอาณาจักรสยามออกเป็นมณฑล พระองค์ได้ยกฐานะเมืองเชียงใหม่ขึ้นเป็นมณฑลพายัพ ซึ่งต่อมาในปี 2476 ภายหลังจากที่ประเทศสยามได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรับปรุงการปกครองจากรูปแบบมณฑลมาเป็นจังหวัด อันมีผลทำให้เมืองเชียงใหม่มีฐานะเป็นจังหวัดมาจนถึงปัจจุบัน<sup>1</sup>

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือประมาณ 697 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตครอบคลุมบริเวณส่วนหนึ่งทางเขตภาคเหนือของประเทศไทย โดยตั้งอยู่ในระดับที่อยู่เหนือจากน้ำทะเลประมาณ 310 เมตร ในระหว่างเส้นรุ้งที่ 17-21 องศาเหนือ กับเส้นแวงที่ 98-99 องศาตะวันตก โดยมีเขตทิศเหนือประมาณ 227 กิโลเมตรติดกับประเทศพม่า ทิศใต้อยู่ติดกับเขตจังหวัดลำพูน ทิศตะวันออกอยู่ติดกับเขตจังหวัดเชียงราย และจังหวัดลำปาง ทางทิศตะวันตกมีอาณาบริเวณติดอยู่กับเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีส่วนกว้างที่สุดประมาณ 138 กิโลเมตร ส่วนยาวที่สุดประมาณ 320 กิโลเมตร จำนวนพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดมีประมาณ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,566,910 ไร่ จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับ 1 ของภาคเหนือ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณ 16,636 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับร้อยละ

<sup>1</sup> ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองเชียงใหม่, “บรรยายสรุป อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พุทธศักราช 2541,” 2541.

82.5 จัดเป็นพื้นที่ภูเขาและที่ราบเชิงเขา พื้นที่อีกร้อยละ 12.8 เป็นพื้นที่ทางการเกษตร คงพอดาดคะเนได้ว่าพื้นที่ที่จัดไว้เป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่อื่นของจังหวัดเชียงใหม่ นั้น คือพื้นที่ที่เหลือจากส่วนทั้งสองนั้นซึ่งมีอาณาบริเวณน้อยมากเพียงร้อยละ 4.4 เท่านั้น ด้วยขนาดพื้นที่ที่กว้างขวาง จังหวัดเชียงใหม่จึงต้องแบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 204 ตำบล และ 1,915 หมู่บ้าน โดยในแง่ของพื้นที่แล้ว อำเภอแม่แจ่ม อำเภออมก๋อย อำเภอเชียงดาว อำเภอฮอด และอำเภอแม่แตง จะเป็นอำเภอที่มีพื้นที่ค่อนข้างกว้างใหญ่ เพราะว่าแต่ละอำเภอมีอาณาบริเวณมากกว่าแห่งละ 1,100 ตารางกิโลเมตรทั้งสิ้น โดยที่อำเภอแม่แจ่มมีพื้นที่มากที่สุดคือมีอาณาบริเวณถึง 3,361 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่อำเภอสันกำแพง อำเภอสันป่าตอง อำเภอเมือง และอำเภอสารภี เป็นเขตอำเภอที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก กล่าวคือ มีอาณาบริเวณของแต่ละอำเภอน้อยกว่า 200 ตารางกิโลเมตรทั้งสิ้น โดยเฉพาะอำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีพื้นที่เล็กเป็นอันดับสอง จำนวน 152 ตารางกิโลเมตร มากกว่าอำเภอสารภีซึ่งมีพื้นที่น้อยที่สุดคือมีเพียง 97 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น<sup>2</sup>

ในปี 2542 จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,585,783 คน เป็นชาย 787,074 คน เป็นหญิง 798,709 คน โดยอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมือง รองลงมาได้แก่ อำเภอฝาง ประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ ส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม และมักจะใช้ภาษาไทยภาคเหนือ (อุ้งคำเมือง) กับภาษาไทยกลาง จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรชาวเขาอยู่ประมาณ 1,401 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยชาวเขา จำนวน 11 เผ่า โดยอยู่อาศัยกระจัดกระจายกันในเกือบทุกอำเภอ อำเภอที่มีประชากรชาวเขาอยู่มากที่สุด ได้แก่ อำเภอแม่แจ่ม รองลงไปได้แก่ อำเภออมก๋อย<sup>3</sup>

จังหวัดเชียงใหม่มีรูปแบบการบริหารงานทั้ง 3 ระดับ คือหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง 194 หน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ 17 หน่วยงาน หน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาค 35 หน่วยงาน และหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยหน่วยการปกครองท้องถิ่นหลากหลายรูปแบบ แบบแรก ได้แก่ เทศบาล เป็นเทศบาลนคร 1 แห่ง คือ เทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง และเทศบาลตำบล 28 แห่ง ซึ่งตั้งกระจายอยู่ทั้งในเขตตัวอำเภอต่างๆ รวมทั้งในเขตของเมืองขนาดเล็ก ได้แก่ เทศบาลตำบลช้างเผือกในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่

<sup>2</sup> นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, รายงานการวิจัยเรื่อง การเมืองในระดับท้องถิ่นกับการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย : ศึกษาเปรียบเทียบการเมืองท้องถิ่นของสองนครในเขตภาคเหนือของประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2542), หน้า 55-56.

<sup>3</sup> สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่, "เอกสารบรรยายสรุปการเตรียมการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา," 10 มกราคม 2543.

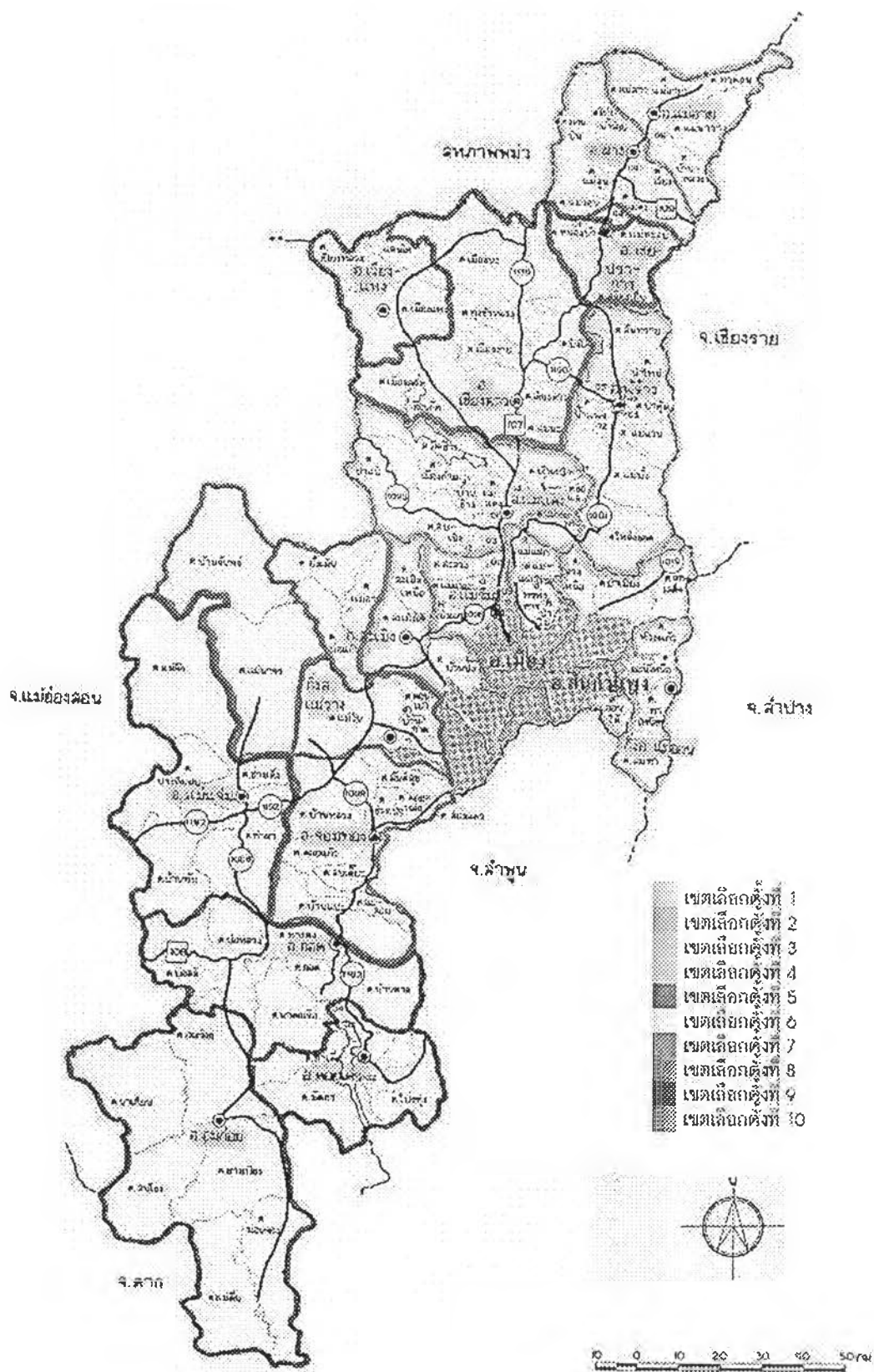
เทศบาลตำบลยางหนึ่งในเขตอำเภอสารภี เทศบาลตำบลแมริมในเขตอำเภอแมริม เทศบาลตำบลเมืองแกนพัฒนากับเทศบาลตำบลสันมหาพนในเขตอำเภอแม่แตง เทศบาลตำบลสันทรายหลวงกับเทศบาลตำบลแม่ใจในเขตอำเภอสันทราย เทศบาลตำบลเวียงพร้าวในเขตอำเภอพร้าว เทศบาลตำบลตันเปากับเทศบาลตำบลสันกำแพงในเขตอำเภอสันกำแพง เทศบาลตำบลเชิงดอยในเขตอำเภอดอยสะเก็ด เทศบาลตำบลหางดงกับเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนาในเขตอำเภอหางดง เทศบาลตำบลยู่หวากับเทศบาลตำบลบ้านกลางในเขตอำเภอสันป่าตอง เทศบาลตำบลบ้านกาดในเขตอำเภอแม่วาง เทศบาลตำบลสะเมิงใต้ในเขตอำเภอสะเมิง เทศบาลตำบลแม่แจ่มในเขตอำเภอแม่แจ่ม เทศบาลตำบลบ้านหลวงในเขตอำเภอจอมทอง เทศบาลตำบลท่าข้ามในเขตอำเภอฮอด เทศบาลตำบลท่าเตื่อในเขตอำเภอดอยเต่า เทศบาลตำบลอมก๋อยในเขตอำเภออมก๋อย เทศบาลตำบลเชียงดาวกับเทศบาลตำบลเมืองงายในเขตอำเภอเชียงดาว เทศบาลตำบลไชยปราการในเขตอำเภอไชยปราการ เทศบาลตำบลบ้านแม่ข่ากับเทศบาลตำบลเวียงฝางในเขตอำเภอฝาง เทศบาลตำบลแม่ฮาดในเขตอำเภอแม่ฮาด อาจกล่าวได้ว่าในเกือบทุกอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่จะมีเทศบาลตำบลอย่างน้อยหนึ่งแห่งเสมอ ยกเว้นแต่เฉพาะในเขตกิ่งอำเภอดอยหล่อกับเขตกิ่งอำเภอแม่ออนเท่านั้น นอกจากนี้หน่วยงานปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาลแล้ว ยังมีหน่วยงานปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) อีก 1 แห่ง และ มีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งก่อตั้งขึ้นตามความในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งตราจนกระทั่งถึงปี 2542 ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นในเขตจังหวัดเชียงใหม่ไปแล้วรวม 184 แห่ง ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในระยะเวลา 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เป็นอย่างมาก

### บรรยากาศการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรทั้งสิ้น 1,585,783 คน มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 1,096,070 คน โดยที่มีหน่วยเลือกตั้งตามข้อกำหนดตามระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แบ่งเป็น 2,216 หน่วยเลือกตั้ง เป็นจำนวนที่เลือกตั้งกลาง 10 หน่วยเลือกตั้ง สถานที่เลือกตั้งประกอบด้วย โรงเรียน 725 แห่ง วัด 829 แห่ง ศาลาประชาคม 325 แห่ง และอื่นๆอีก 346 แห่ง ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 10 คน และมีจำนวนสมาชิกวุฒิสภาได้ 5 คน ส่วนการแบ่งเขตการเลือกตั้งนั้น แบ่งออกเป็น 10 เขตเลือกตั้ง ซึ่งมีรายละเอียดดังรูปและตารางต่อไปนี้<sup>4</sup>

<sup>4</sup> พรรคไทยรักไทย. แหล่งที่มา : <http://www.thairakthai.or.th> (Online). (2543).

รูปที่ 3.1 แผนที่เขตเลือกตั้งจังหวัดเชียงใหม่



ตารางที่ 3.1 การแบ่งเขตการเลือกตั้ง และจำนวนราษฎร จำนวนผู้มีสิทธิ  
ในแต่ละเขตเลือกตั้ง ของจังหวัดเชียงใหม่

เขตเลือกตั้ง ที่	ประกอบด้วย	จำนวน ราษฎร (คน)	จำนวน ผู้มีสิทธิ (คน)
1	(1) อำเภอเมืองเชียงใหม่ ( เฉพาะตำบลช้างเผือก, ตำบลสุเทพ, ตำบลศรีภูมิ, ตำบลป่าตัน, ตำบลช้างม่อย, ตำบลพระสิงห์, ตำบลช้างคลาน, ตำบลหายยา และ ตำบลแม่เหียะ )	165,511	109,605
2	(1) อำเภอเมืองเชียงใหม่ ( เฉพาะตำบลวัดเกต, ตำบลหนองป่าครั่ง, ตำบลท่าศาลา, ตำบลหนองหอย, ตำบลป่าแดด และ ตำบลฟ้าฮ่าม ) (2) อำเภอสารภี	153,259	116,564
3	(1) อำเภอเมืองเชียงใหม่ ( เฉพาะตำบลสันผีเสื้อ ) (2) อำเภอแมริม (3) อำเภอแม่แตง ( เฉพาะตำบลสันมหาพน, ตำบลแม่แตง, ตำบลขี้เหล็ก, ตำบลฮ่อแล, ตำบลสบเบ็ง, ตำบลบ้านเป้า, ตำบลสันป่ายาง, ตำบลป่าแป๋, ตำบลเมืองเก่า, ตำบลบ้านช้าง, ตำบลกิตติขันธ์ และ ตำบลอินทขิล )	155,290	111,617
4	(1) อำเภอแม่แตง ( เฉพาะตำบลแม่หอพระ ) (2) อำเภอพร้าว (3) อำเภอสันทราย	150,991	114,074
5	(1) อำเภอดอยสะเก็ด (2) อำเภอสันกำแพง (3) กิ่งอำเภอแม่ออน	157,143	121,739
6	(1) อำเภอสันป่าตอง (2) อำเภอหางดง (3) อำเภอสะเมิง (เฉพาะตำบลสะเมิงใต้ และตำบลสะเมิงเหนือ)	153,305	121,043
7	(1) อำเภอสะเมิง ( เฉพาะตำบลแม่สาย, ตำบลบ่อแก้ว และ ตำบลยั้งเมิน ) (2) อำเภอแม่แจ่ม ( เฉพาะตำบลบ้านจันทร์, ตำบลแจ่มหลวง, ตำบลแม่แดด และ ตำบลแม่นาจร ) (3) อำเภอจอมทอง (4) อำเภอแม่วาง (5) กิ่งอำเภอดอยหล่อ	112,638	101,971
8	(1) อำเภอแม่แจ่ม ( เฉพาะตำบลช้างเคือง, ตำบลท่าผา, ตำบลบ้านทับ, ตำบลแม่ศึก, ตำบลปางหินฝน และ ตำบลกองแขก ) (2) อำเภอฮอด (3) อำเภอดอยเต่า (4) อำเภออมก๋อย	156,530	103,421
9	(1) อำเภอไชยปราการ (2) อำเภอเวียงแหง (3) อำเภอเชียงดาว (4) อำเภอฝาง ( เฉพาะตำบลแม่ข่า )	153,929	89,167
10	(1) อำเภอแม่สาย (2) อำเภอฝาง ( เฉพาะตำบลเวียง, ตำบลมอนปิ่น, ตำบลแม่งอน, ตำบลแม่สุน, ตำบลสันทราย, ตำบลแม่คะ และ ตำบลโป่งน้ำร้อน )	166,277	92,693

ที่มา : จากการสำรวจเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2542 รวบรวมจากเอกสารต่างๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการ  
เลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งแรกของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อ 4 มีนาคม 2543 มีบรรยากาศที่ประจักษ์ชัดโดยทั่วไปก็คือ จำนวนผู้สมัครทั้งหมดมีมากถึง 51 คน ในขณะที่จังหวัดเชียงใหม่มีสมาชิกวุฒิสภาได้เพียง 5 คน โดยมีรายละเอียดของภูมิหลังด้าน เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ 2543 พิจารณาได้จากข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 ภูมิหลังด้าน เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเชียงใหม่

	ประเภทของภูมิหลัง	จำนวน (คน)
เพศ	ชาย	44
	หญิง	7
อายุ	40-50 ปี	20
	51-60 ปี	12
	61-80 ปี	19
การศึกษา	ปริญญาตรี	23
	ปริญญาโท	23
	ปริญญาเอก	5
อาชีพ	ข้าราชการบำนาญ	22
	รับจ้าง พนักงานเอกชน	4
	นักธุรกิจการค้า	11
	นักกฎหมาย ทนายความ	6
	สื่อมวลชน	2
	เกษตรกร	2
	อื่นๆ	4
	รวม	51 คน

ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 51 คนนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ชายจำนวนมากถึง 44 คน ในขณะที่มีผู้หญิงลงสมัครเพียง 7 คนเท่านั้น ส่วนในด้านอายุนั้น กล่าวคือ มีผู้สมัครที่มีอายุระหว่าง 40-50 ปี มีจำนวนมากที่สุด 20 คน รองลงมา ได้แก่ผู้สมัครที่มีอายุระหว่าง 61-80 ปี จำนวน 19 คน และ 51-60 ปี จำนวน 12 คน ตามลำดับ โดยมีผู้สมัครอายุสูงสุด 80 ปี และต่ำสุด 40 ปี สำหรับระดับการศึกษาของผู้สมัคร ส่วนใหญ่คือ ระดับปริญญาตรี และปริญญาโท จำนวน 23 คน เท่ากัน ขณะที่ระดับปริญญาเอกมีเพียง 5 คน สำหรับอาชีพแยกเป็น ข้าราชการบำนาญ

22 คน นักธุรกิจการค้า 11 คน นักกฎหมาย ทนายความ 6 คน รับจ้าง พนักงานเอกชน 4 คน สื่อมวลชน 2 คน เกษตรกร 2 คน และอาชีพอื่น ๆ อีกจำนวน 4 คน<sup>5</sup>

จากลักษณะดังกล่าวส่งผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งนี้มีความหลากหลายในสาขาอาชีพของผู้สมัครค่อนข้างมาก ซึ่งหากพิจารณาตามหลักการประชาธิปไตยแล้ว จะเห็นถึงความครอบคลุมในแง่ของการเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคมค่อนข้างกว้างขวาง ดังปรากฏรายละเอียดตามคุณสมบัติด้านอาชีพซึ่งจัดลำดับตามกลุ่มความสำคัญได้ดังต่อไปนี้<sup>6</sup>

1. ข้าราชการทหารตำรวจ อาทิจ พล.ต.อินทรัตน์ ยอดบางเตย หรือ เสธ.ม่วย นายทหารคนดังของภาคเหนือ ซึ่งเป็นสามีของนางบุษบา ยอดบางเตย อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่, พล.ต.อ.สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ อดีตอธิบดีกรมตำรวจ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพี่ชายของนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัย พรรคชาติพัฒนา จากเขตภูมิศาสตร์การเมืองตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ และ พล.ต.ต.สนามคงเมือง อดีตผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ซึ่งรับราชการตำรวจในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มาเป็นเวลานาน เป็นต้น

2. นักการเมือง อาทิจ นายถาวร เกียรติไชยากร อดีตรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นน้องชายของนายสุรพล เกียรติไชยากร อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัย พรรคชาติพัฒนา จากเขตภูมิศาสตร์การเมืองทางตอนใต้ของจังหวัดเชียงใหม่, นายประพันธ์ บุรณุปกรณ์ อดีตเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพี่ชายของนายปกรณ์ บุรณุปกรณ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่, นายมอนอินทร์ รินคำ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคพลังธรรม จากเขตภูมิศาสตร์การเมืองทางตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ และ นายอุทัย สี่อกระแสร อดีตสมาชิกสภาจังหวัดเชียงใหม่ 2 สมัย เป็นต้น

3. ข้าราชการฝ่ายปกครอง ได้แก่ อดีตนายอำเภอในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 3 คน คือ ดร.อาคม ตูลาดิลก อดีตนายอำเภอฝางและนายอำเภอเชียงดาว ผู้ซึ่งมีแรงหนุนจากชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ซึ่งเคยรับราชการมาให้การสนับสนุนอยู่อย่างเต็มที่, นายบำรุง วอนเพียร และนายสุรพล มหาวัจน์

4. นักธุรกิจ เช่น นายสุรพงศ์ พงษ์เดชขจร ผู้ที่มีธุรกิจรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกรเป็นแรงสนับสนุนอยู่, นายอุสม นิมมานเหมินท์ คนในตระกูลนิมมานเหมินท์ซึ่งเป็นตระกูลเก่าแก่ที่มีธุรกิจมากมายในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

<sup>5</sup> “ข้อมูลดิบสมาชิกวุฒิสภาเชียงใหม่,” ไทยนิวส์ (6 มกราคม 2543): 16.

<sup>6</sup> สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่, “เอกสารเกี่ยวกับผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่,” 2 กุมภาพันธ์ 2543.



5. อาจารย์มหาวิทยาลัย และนักวิชาการ อย่างเช่น ว่าที่ร้อยเอกนายแพทย์ไพรัตน์ พุกษชาติคุณากร หัวหน้าภาควิชาจิตเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, รศ.ดร.สุวิทย์ รุ่งวิสัย อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเป็นอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคพลังธรรม และผศ.สายสมร สร้อยอินติ๊ะ อดีตอธิการบดีสถาบันราชภัฏ เชียงใหม่ เป็นต้น

6. นักพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs : Non - Governmental Organisations) ต่างๆ อาทิ ทันทแพทย์อุทัยวรรณ กาญจนกามล นักเคลื่อนไหวคนสำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ประธานคณะกรรมการณรงค์เพื่อส่งเสริมอำนาจท้องถิ่น, ดร.กรวิภา บุญชื้อ ที่ปรึกษาองค์กรสตรี จังหวัดเชียงใหม่ และนายสวิง ดันอุต ประธานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ

7. ข้าราชการอื่นๆ อย่างเช่น นายแพทย์พงษ์ศิริ ปรากฏานัติ อดีตนายแพทย์ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่, นายสุกรีชัย ธีรกุล อดีตรองอธิบดีกรมทางหลวง เป็นต้น

8. นักกฎหมาย อาทิ นายคณศร์ วงษ์พันธ์ุ, ดร.พงศ์ สุภาวสิทธิ์ อดีตประธานสภาเทศบาลนครเชียงใหม่ และผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคชาติพัฒนา

9. สื่อมวลชน คือ นายบุญญฤทธิ์ ตูลาพันธ์พงศ์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์เมืองราย และผู้เขียนบทความประจำหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์, นายวาทณัฐ ชัยรัต ผู้ดำเนินรายการทางวิทยุ

นอกจากความตื่นตัวของบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งแล้ว ในส่วนของประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งเองก็มีความตื่นตัวสนใจในการเลือกตั้งค่อนข้างมากด้วยเช่นกัน พิจารณาได้จากสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาซึ่งพอที่จะสรุปไว้ได้ดังนี้ *ปรากฏการณ์แรก* เกิกระแสการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางของประชาชนในเรื่องภูมิหลังของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครบางคนถูกกล่าวหาว่าเป็นมาเฟีย หรือเคยเกี่ยวข้องกับการค้าขายสิ่งผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติด อาวุธสงคราม บางคนถูกกล่าวหาว่าเอาเงินต่างชาติ (ชนกลุ่มน้อย) มาซื้อเสียง บางคนถูกกล่าวหาว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับนักการเมืองและพรรคการเมือง มีการออกไปปลิวและไปสเตอร์โจมตีทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ *ปรากฏการณ์ต่อมา* ได้มีเรื่องของการร้องเรียนกล่าวโทษผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าการผิดกฎหมายเกิดขึ้นมากมาย ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและทั้งที่ไม่มีมูลความจริงแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนอิสระอยู่หลายองค์กร รวมทั้งบทบาทขององค์กรกลาง บทบาทของสื่อมวลชนและสถาบันระดับอุดมศึกษาของท้องถิ่น องค์กรและสถาบันเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการณรงค์การเลือกตั้ง และตรวจสอบการเลือกตั้ง สองปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นนี้เองที่ส่งผลทำให้บรรยากาศการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของจังหวัดเชียงใหม่ในครั้งนี้ตึงเครียดความคาดหมายยิ่ง<sup>7</sup>

<sup>7</sup> ธนัน อนุมานราชชน และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง ทัศนคติของประชาชนต่อผลการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกจังหวัดเชียงใหม่ 4 มีนาคม 2543, หน้า 7-8.

ดูได้จาก การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีผู้มาใช้สิทธิเป็นจำนวนถึง 883,282 คน คิดเป็นร้อยละ 80.59 จากจำนวนผู้มีสิทธิทั้งหมดจำนวน 1,096,070 คน ซึ่งถือว่ามากเป็นประวัติการณ์ สูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ โดยที่การเลือกตั้งในครั้งนี้ มีจำนวนบัตรเลือกตั้งที่เป็นคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 798,779 คนคิดเป็นร้อยละ 72.88 จำนวนบัตรเลือกตั้งที่ทำเครื่องหมายในช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนจำนวน 49,777 คน คิดเป็นร้อยละ 5.64 ในขณะที่จำนวนบัตรเสียมีจำนวนเพียง 34,726 บัตร คิดเป็นร้อยละ 3.93<sup>8</sup> ผลคะแนนจากการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาอย่างเป็นทางการของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 ประกาศเมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2543 สรุปผู้ได้รับคะแนนสูงสุด 10 คนเรียงตามลำดับคะแนนได้ดังนี้

ตารางที่ 3.3 รายงานผลการรวมคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเชียงใหม่  
เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543<sup>9</sup>

ลำดับ	หมายเลข	ชื่อผู้สมัคร	คะแนน
1	4	พล.ต. อินทรัตน์ ยอดบางเตย	112,496
2	12	พล.ต.อ. สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์	77,152
3	22	นายประพันธ์ บุรณุปกรณ์	58,252
4	1	นายอาคม ตูลาดิลก ***	50,918
5	7	พล.ต.ต. สนาม คงเมือง ***	42,562
6	5	นายถาวร เกียรติไชยากร	42,030
7	11	นายอุสมุ นิมมานเหมินท์	27,709
8	43	นายอุทัย สือกระแสร	25,979
9	16	นายอุทัยวรรณ กาญจนกามล	22,224
10	29	นายสุรพงศ์ พงษ์เดชขจร	21,258
<u>หมายเหตุ</u>		*** = ผู้ที่ได้รับการรับรอง เป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่	

แต่ทว่าในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 ได้มีการร้องเรียนเข้ามามากมายว่ามีการทุจริตในการเลือกตั้ง ทั้งโดยการซื้อเสียง แจกสิ่งของ จัดเลี้ยง สัญญาว่าจะให้เงินหรือสิ่งของ ถ้าหากว่าได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว หลักฐานการร้องเรียนต่างๆ ทั้งจากประชาชน จากองค์กรเอกชน และจากองค์กรกลาง ที่ส่งมายังคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่

<sup>8</sup> สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่, เลือกตั้ง ส.ว. เชียงใหม่ (เชียงใหม่: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่, 2543), หน้า 46-48.

<sup>9</sup> คณะกรรมการการเลือกตั้ง. แหล่งที่มา : <http://www.ect.go.th> (Online). (2543).

ได้ถูกส่งไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งกลาง มีเรื่องร้องเรียนจำนวน 87 เรื่องโดยร้องเรียนผู้สมัคร 14 คน โดยที่ทางคณะกรรมการการเลือกตั้งกลางได้ทำการตรวจสอบและเชิญผู้ถูกร้องเรียนไปแก้ข้อกล่าวหา เป็นผลทำให้ในที่สุดคณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองการได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว. 39) จังหวัดเชียงใหม่ เพียง 2 คนเท่านั้น ก็คือ นายอาคม ตุลาติก และ พล.ต.ต.สนาม คงเมือง พร้อมกับกับไม่ประกาศรับรองผล (แขวน) ว่าที่สมาชิกวุฒิสภา ที่ได้คะแนน 3 อันดับแรก คือ พล.ต.อินทรัตน์ ยอดบางเตย, พล.ต.อ.สวัสดิ์ อมรวีวัฒน์ และนายประพันธ์ บุณยปกรณ์ ทั้งนี้เป็นไปตามข้อร้องเรียนที่เป็นเอกสารและหลักฐานการสอบสวน ทำให้เชื่อได้ว่าการเลือกตั้งครั้งนั้นเป็นไปโดยไม่สุจริตเที่ยงธรรม ซึ่งการไม่ประกาศรับรองว่าที่สมาชิกวุฒิสภา 3 คน เป็นผลให้จังหวัดเชียงใหม่มีสมาชิกวุฒิสภาได้ไม่ครบตามจำนวนที่พึงจะมี 5 คน<sup>10</sup>

ต่อมาได้มีประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามมติในการประชุมครั้งที่ 46/2543 (313) เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2543 ให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ใน 35 จังหวัดรวมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ด้วย ให้ได้สมาชิกวุฒิสภาใหม่อีกจำนวน 78 คน เพื่อให้สมาชิกวุฒิสภาครบตามจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่พึงมี โดยเขตเลือกตั้งจังหวัดเชียงใหม่ต้องลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่อีกจำนวน 3 คน โดยห้ามมิให้ผู้สมัครเดิมถอนตัวจากการเลือกตั้ง และต้องใช้หมายเลขประจำตัวผู้สมัครเดิม กำหนดให้วันที่ 29 เมษายน 2543 เป็นวันลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา รอบสอง ซึ่งเป็นขอบเขตของกาวิจัยในครั้งนี้

การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา รอบสอง เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543 จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีจำนวนผู้ออกมาใช้สิทธิมากที่สุดในประเทศไทย จากทั้งสิ้น 35 จังหวัดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่เป็นครั้งที่สอง คือ จังหวัดเชียงใหม่ มีผู้มาใช้สิทธิถึง 742,835 คน คิดเป็นร้อยละ 68.50 จากจำนวนผู้มีสิทธิทั้งหมดจำนวน 1,084,388 คน อีกทั้งจังหวัดเชียงใหม่ยังมีผู้ไปใช้สิทธิแต่กาทบาทบัตรเลือกตั้งไม่ลงคะแนนให้ผู้สมัครรายใดมากที่สุดในประเทศไทยอีกด้วย ซึ่งเป็นจำนวนที่มากถึง 69,432 ใบ คิดเป็นร้อยละ 6.24 เลยทีเดียว โดยที่มีจำนวนบัตรเลือกตั้งที่เป็นคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 630,005 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 ในขณะที่จำนวนบัตรเสียมีจำนวนเพียง 43,398 บัตร คิดเป็นร้อยละ 4.00 เท่านั้น<sup>11</sup>

<sup>10</sup> สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่, เลือกตั้ง ส.ว. เชียงใหม่, หน้า 26-27.

<sup>11</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-48.

แม้ว่าในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา รอบสอง จังหวัดเชียงใหม่จะเป็นจังหวัดที่มีจำนวนผู้ออกมาใช้สิทธิมากที่สุดในประเทศไทย แต่ทว่ากลับมีตัวเลขผู้ไปใช้สิทธิลดลงจากการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา รอบแรก เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2543 เป็นจำนวนมาก คือ มีผู้ออกมาใช้สิทธิทั้งหมดเพียง 742,835 คนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 68.50 ลดลงจากการเลือกรอบแรกถึงกว่าหนึ่งแสนคน

ผลคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาอย่างเป็นทางการรอบสองของจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543 ประกาศเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2543 สรุปผู้ได้รับคะแนนสูงสุด 10 คนเรียงตามลำดับคะแนนได้ดังนี้

ตารางที่ 3.4 รายงานผลการรวมคะแนนเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา จังหวัดเชียงใหม่  
เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543 <sup>12</sup>

ลำดับ	หมายเลข	ชื่อผู้สมัคร	คะแนน
1	4	พล.ต. อินทรัตน์ ยอดบางเตย ***	60,638
2	5	นายถาวร เกียรติไชยากร ***	56,457
3	12	พล.ต.อ. สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ ***	52,048
4	29	นายสุรพงศ์ พงษ์เดชขจร	42,215
5	22	นายประพันธ์ บุรณุปกรณ์	40,430
6	11	นายอุสม นิมมานเหมินท์	32,880
7	10	ว่าที่ร้อยเอกไพรัตน์ พงกษชาติคุณากร	32,247
8	16	นายอุทัยวรรณ กาญจนกามล	26,945
9	23	นายมอนอินทร์ รินคำ	25,017
10	43	นายอุทัย สือกระแสร์	24,273
<u>หมายเหตุ</u>		*** = ผู้ที่ได้รับการรับรอง เป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่	

การเลือกตั้งรอบสองในครั้งนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับรองการได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว. 39) จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสามคน ก็คือ พล.ต.อินทรัตน์ ยอดบางเตย, นายถาวร เกียรติไชยากร และ พล.ต.อ.สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์

<sup>12</sup> คณะกรรมการการเลือกตั้ง. แหล่งที่มา : <http://www.ect.go.th> (Online). (2543).

ตารางที่ 3.5 แสดงผลการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่  
ในวันที่ 4 มีนาคม 2543 เปรียบเทียบกับวันที่ 29 เมษายน 2543<sup>13</sup>

รายการ	วันที่ 4 มีนาคม 2543	วันที่ 29 เมษายน 2543
จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่ต้องการ	5 คน	3 คน
จำนวนผู้ที่ได้รับการรับรองเป็นสมาชิกวุฒิสภา	2 คน	3 คน
จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	1,096,070 (100%)	1,084,388 (100%)
จำนวนผู้มาใช้สิทธิ	883,282 (80.59%)	742,835 (68.50%)
จำนวนบัตรเลือกตั้งที่เป็นคะแนน	798,779 (72.88%)	630,005 (58.10%)
จำนวนบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน	49,777 (4.54%)	69,432 (6.40%)
จำนวนบัตรเสีย	34,726 (3.17%)	43,398 (4.00%)

ข้อสังเกตของการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ รอบสอง

ประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องของการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ มีมากมายหลายประเด็น ซึ่งในที่นี้กล่าวโดยสรุปได้ 2 ประเด็นสำคัญ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก การเลือกตั้งในครั้งนี้มีผู้สมัครที่ได้รับการรับรองการได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ในการเลือกตั้งรอบสอง 2 คนที่มีสายสัมพันธ์โดยตรงทางสายเลือดกับนักการเมืองในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ นายถาวร เกียรติไชยากรนั้น เป็นน้องชายของนายสุรพล เกียรติไชยากร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนปัจจุบันในเขตเลือกตั้งที่ 7 นี้ ในนามพรรคไทยรักไทย และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 3 สมัยของพรรคชาติพัฒนา ส่วน พล.ต.อ.สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์ ก็เป็นพี่ชายของนายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 5 สมัย ของพรรคชาติพัฒนา

พิจารณาผลการเลือกตั้งวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ รอบสอง เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543 แล้ว พบว่า พื้นที่ซึ่งนายถาวร ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดก็คือ พื้นที่ในเขตเลือกตั้งที่ 7 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน นายถาวรได้รับคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งดังกล่าวเป็นจำนวนถึง 32,642 คะแนนจากคะแนนทั้งหมดที่ได้รับ 56,457 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 57.81 เพราะว่าพื้นที่

<sup>13</sup> คณะกรรมการการเลือกตั้ง. แหล่งที่มา : <http://www.ect.go.th> (Online). (2543).

ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ซึ่งพี่ชายของนายถาวร คือนายสุรพลเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนปัจจุบัน ในเขตเลือกตั้งที่ 7 นี้ ในนามพรรคไทยรักไทย อีกทั้งยังเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วถึง 3 สมัย ส่วนพื้นที่ซึ่ง พล.ต.อ.สวัสดิ์ ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดก็คือพื้นที่ในเขตเลือกตั้งที่ 3 ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พล.ต.อ.สวัสดิ์ได้รับคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งดังกล่าวเป็นจำนวน 11,741 คะแนน จากคะแนนทั้งหมดที่ได้รับ 52,048 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 22.55 เพราะพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ซึ่งน้องชายของ พล.ต.อ.สวัสดิ์ คือนายสมพงษ์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วถึง 5 สมัย<sup>14</sup>

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า คะแนนส่วนใหญ่ของทั้ง นายถาวรและ พล.ต.อ.สวัสดิ์นั้นล้วนแล้วแต่มีที่มาจากเขตเลือกตั้งของนักการเมืองคนสำคัญในพื้นที่ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงทางสายเลือดกับบุคคลทั้งสองเป็นหลักทั้งสิ้น เป็นเรื่องน่าคิดที่เดี๋ยว่า นักการเมืองในพื้นที่ที่มีบทบาทมากน้อยเพียงใด ในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้สมัครในพื้นที่หาเสียงของตน แล้วหวั่นคะแนนของนักการเมืองในพื้นที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชน หรือไม่ อย่างไร และมากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่สอง การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่ รอบสอง เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2543 มีผู้สมัครที่ถูกคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศไม่รับรองผล (แขวน) เพราะมีเหตุอันควรให้เชื่อได้ว่า มีพฤติกรรมส่อไปในทางทุจริต หรือมีการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งส่งผลทำให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างไม่สุจริตเที่ยงธรรม จากการเลือกตั้งในรอบแรก 2 คน จากทั้งสิ้น 3 คน ได้รับการประกาศรับรองเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในการเลือกตั้ง รอบสอง ซึ่งได้แก่ พล.ต.อินทรัตน์ ยอดบางเตย กับ พล.ต.อ.สวัสดิ์ อมรวิวัฒน์

ทั้งที่ในทัศนะของนักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเชียงใหม่ ยังปรากฏว่ามีกรกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งอยู่มาก ทั้งจาก ประชาชนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ข้าราชการในพื้นที่ โดยพบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นมากมายในหลากหลายรูปแบบกันออกไป แต่ทว่าทางคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ยังประกาศรับรองผลการเลือกตั้งทั้งที่หากพิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่า การเลือกตั้งและผลของการเลือกตั้งดังกล่าว หาได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งที่สองนี้ รูปแบบของการทุจริตในการเลือกตั้งได้เปลี่ยนแปลงไปจากการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งแรกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื้อเสียง จากการที่ใช้หวั่นคะแนนตามชุมชนตามหมู่บ้านเดินออกแจกจ่ายเงินให้กับชาวบ้านกันอย่าง

<sup>14</sup> สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงใหม่, เลือกตั้ง ส.ว. เชียงใหม่, หน้า 49-55.

เปิดเผย โดยที่จะจ่ายเป็นเงินเย็บติดกับบัตรแนะนำตัวของผู้สมัครในราคาประมาณเสียงละ 50-100 บาท ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งที่สอง ผู้สมัครที่กระทำการทุจริตได้ระมัดระวังตัวมากกว่าเดิมเพื่อป้องกันไม่ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดจับได้ว่ามีการทุจริตเกิดขึ้น ด้วยการใช้หวัคະແນหลัก อย่างเช่น การให้ผู้ที่มิอทธิพลในท้องถิ่นหรือผู้นำท้องถิ่นทำตัวเป็นหวัคະແນออกไปช่วยหาเสียงจากประชาชนให้แทน ดูภายนอกอย่างผิวเผินก็จะเชื่อว่าไม่มีการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ในเบื้องลึกแล้วการทุ่มเงินเพื่อให้ได้คะแนนจากประชาชนตามหมู่บ้านต่างๆ ยังทำได้อีกหลายวิธีการ โดยหากไม่นำเงินไปซื้อเป็นรายหน่วยตรงๆ อาจจะไปฝากไว้กับผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นหวัคະແນที่กระทำกันอย่างลึกลับและแนบเนียน โดยซื้อเสียงในรูปแบบของการให้เงินสนับสนุนกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชน และกลุ่มองค์กรท้องถิ่น เช่น กลุ่มสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน ตลอดจนจนถึงกลุ่มอื่นๆ เพื่อใช้ในกิจกรรมของส่วนรวม แล้วให้ผู้นำเหล่านั้นไปบังคับชาวบ้านให้ลงคะแนนให้ อ้างว่าผู้สมัครรายนั้นเป็นผู้ช่วยเหลือท้องถิ่น และยังมีวิธีอื่นๆ อีกด้วย อย่างการแจกบัตรสัญลักษณ์เหมือนคูปอง ถ้าหากผู้สมัครได้รับเลือกและไม่ถูกแขวนชื่อ ก็จะสามารถนำบัตรสัญลักษณ์นั้นไปขึ้นเงินได้ภายหลังการเลือกตั้ง ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการซื้อเสียงทางอ้อมนั่นเอง โดยที่จะจ่ายเงินเพิ่มสูงขึ้นถึงเสียงละ 200 บาท โดยที่ข้อมูลดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นนี้ ทางนักหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นประจำจังหวัดเชียงใหม่ อ้างว่า ได้รับรายงานมาจากประสานงานอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ และอาสาสมัครรัฐธรรมนูญ ประจำจังหวัดเชียงใหม่<sup>15</sup>

เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า แท้จริงแล้วผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดเชียงใหม่โดยรวมมีกลวิธีในการที่จะทำได้มาซึ่งคะแนนเสียงของตนเองอย่างไร และวิธีการดังกล่าวมีความชอบธรรมตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย หรือไม่

จากที่กล่าวข้างต้นทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาของจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นน่าสนใจควรค่าแก่การศึกษาหลากหลายประเด็น การศึกษาถึงปัจจัยทางด้านสัมพันธภาพระหว่างอิทธิพลของนักการเมืองกับการได้มาซึ่งคะแนนเสียงในการเลือกตั้งของสมาชิกวุฒิสภาในครั้งนี้ เป็นประเด็นหนึ่งที่น่านำไปสู่ภาพสะท้อนความเป็นจริงของสังคมการเมืองไทยในภาพรวมได้ว่าวุฒิสภาของไทยจะมีความเป็นกลาง และปลอดจากการเมืองได้อย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันหรือไม่

<sup>15</sup> ดูเพิ่มเติมใน “บทสรุป ส.ว. ถอยหลังเข้าคลอง,” ไทยนิวส์ (8 มีนาคม 2543): 5. “เลือก ส.ว. ใหม่หนีไม่พ้นซื้อเสียง,” เชียงใหม่นิวส์ (1 เมษายน 2543): 3. “การซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ส.ว. ใหม่,” ไทยนิวส์ (22 เมษายน 2543): 5. “เลือกตั้ง ส.ว. รอบสอง จะมีผลอย่างไร,” ไทยนิวส์ (26 เมษายน 2543): 3. “วันนี้เลือกคนดีเป็น ส.ว.,” เชียงใหม่นิวส์ (29 เมษายน 2543): 3.